

Undervisningsplaner på Rudolf Steiner-skolen i Skanderborg

Indhold

PRAKTISKE/MUSISKE FAG	2
Håndarbejde (Håndværk og design)	2
Sløjd (Håndværk og design)	6
Billedkunst.....	8
Musik.....	15
Idræt.....	19
Madkundskab.....	23
Eurytmi.....	26

PRAKTISKE/MUSISKE FAG

Håndarbejde (Håndværk og design)

1. til 8. klassetrin.

De centrale kompetenceområder i faget er:

- Forarbejdning
- Materialer
- Design eller udformning

Forarbejdning:

Viden om værktøj, teknikker, redskaber og maskiner er vigtig for at kunne arbejde med forskellige materialer.

Arbejdet i faglokalet skal altid foregå under hensyn til sikkerheden. Sikkerhed må både være i fokus i forhold til færden i lokalet og brug af værktøj og maskiner. Nogle materialer kræver særlig opmærksomhed. Undervisningen skal give mulighed for både at læse om og forstå samt planlægge, beskrive og udføre forskellige arbejdsprocesser.

Materialer:

Godt håndværk kræver viden om materialer.

Det er vigtigt at have fokus på karakteren af de forskellige materialer, der indgår i undervisningen. Enkelte materialer kan både være i fokus hver især samt i forskellige kombinationer og udtryk.

Design eller udformning:

At designe og fremstille noget kræver tid til at udvikle, udvælge og afprøve idéer.

For at understøtte designprocessen kan undervisningen vise flere løsninger på en given opgave. Eleverne kan tage udgangspunkt i et problem fra dagligdagen, for eksempel håndtering, transport eller opbevaring af noget, hvorefter der kan arbejdes med at udvikle og designe løsninger på problemet. Undervisningen skal give plads til elevernes idéer, og til at de kan afprøve og eksperimentere sig frem til den endelige form på et planlagt produkt.

Kompetencemål

Håndarbejde – forarbejdning

Eleven kan anvende værktøjer, redskaber og maskiner forsvarligt til forarbejdning af materialer.

Håndarbejde – materialer

Eleven kan forarbejde materialer i forhold til produktets form, funktion og udtryk.

Design

Eleven kan arbejde med enkle designprocesser knyttet til egen produktfremstilling.

Slutmål efter 9. klasse

Eleverne skal have opnået en kunnen med hænderne

- Tilegnet sig viden om forskellige materialer.
- Kunne følge skrevne instruktioner og kende til sikkerhedsforskrifter.
- Kunne vurdere egne resultater i forhold til indsatsen.
- Kunne strikke, hækle, sy i hånden, brodere korssting, brodere i frit naturalistisk og i abstrakt geometrisk formsprog.
- Efter mønstre, have syet f.eks. et forklæde, en skjorte el.lign. på symaskine. Have udført ændringer og/eller fremstillet dragter.
- Kunne samarbejde med kammeraterne.

Udviklingen i undervisningen

Undervisningen i håndarbejde, tager udgangspunkt i barnets udvikling. Der lægges vægt på farvevalg og materialekvalitet, og elevernes arbejder skal være meningsfulde og have sammenhæng med klassetrinnets øvrige undervisning. Der arbejdes med forskellige teknikker, som strikning, hækling, forskellige broderiteknikker, syning i hånd og på maskine, mønstertegning og tilskæringsopgaver. Samtidig gives eleverne en forståelse af materialernes anvendelsesmuligheder og begrænsninger.

1. klasse

Strikning er et vigtigt element i undervisningen. Det kræver finmotorik og er en god øvelse i koordination af begge hænder. Gennem anstrengelse og tålmodigt arbejde opnås rutine, og viljen hos barnet styrkes. I 1. klasse er hovedtemaet at lære at strikkes med 2 pinde. Materialet er hovedsageligt uldgarn, gerne plantefarvet. Eleven fremstiller selv sine strikkepinde. Der strikkes i enkle former og det første arbejde kan f.eks. være en lille bold. Det store strikkearbejde er en bamse eller en dukke. Indledningsvis tvindes, drejes og knyttes snore i uldgarn i forskellige farvekombinationer. Eleverne er i nogen grad med til de efterfølgende monteringer og udstopninger. Der øves at tråde en nål og hæfte ender.

2. klasse

I 2. klasse arbejdes der med hækling. Materialet er hovedsageligt bomuldsгарner. Der øves den svære kunst at slå luftmasker op i tilpas størrelse både med og uden hæklenål. Hæklingen åbner for næsten ubegrænsede muligheder for at forme. Det første arbejde kan f.eks. være fremstilling af grydelapper. Der øves at hække luftmasker, fastmasker og evt. stangmasker. Herefter lærer eleven at hække runde former til et boldnet, en sommerhat eller andre brugsting. Undervejs arbejdes der med ind- og udtagninger, fremstilling af knaphuller og knapper, og der læres at hæfte ende på bagsiden. Efterfølgende kan andre projekter f.eks. være fri broderi med enkle sting på stof, eleven selv har malet.

3. klasse Det gennemgående tema er hjemstavnslæren i hovedfag, der danner grundlaget for en del af håndarbejdsundervisningen i 3. klasse. Ofte fremstiller eleven selv sin håndten. Ulden skal bearbejdes inden den kan bruges: den skal evt. først vaskes, siden kartes og til sidst spindes på håndten. Det kræver fornemmelse for materialet og masser af øvelse at få spundet uld til brugbart tråd eller garn. Det færdigt spundne garn bruges til at væve.

4. klasse I 4. klasse er temaet korsstingsbroderi. Det kræver tålmodighed og sans for præcision at sy små ensartede sting, og det tilstræbes, at eleven bliver bevidst om stingenens ensartede retning. Samtidig skal der holdes orden på ret – og vrangside. Eleverne laver selv et udkast til det, der skal broderes. Mønstrene er geometriske og abstrakte i formen og symmetriske ved spejlvending. Arbejdet udmunder i en pung, taske, penalus eller lignende brugsting.

5. klasse

I 5. klasse genoptages strikningen nu med 5 pinde og evt. rundpinde til strikning af mere komplicerede arbejder i form af huer, vanter, sokker el.lign., hvor det rummelige aspekt i strikningen er den nye udfordring. Garnet er tyndere end tidligere og gerne plantefarvet. Hvor det er muligt, inddrages eleverne i plantefarvningen. Der læres ind – og udtagninger samt ribstriking. Eleven har som udgangspunkt for deres arbejde tegnet udkast til den ønskede model med angivelser af farver og mønstre.

6. klasse

I 6. klasse arbejdes der med tredimensional tekstilformgivning. Det kan være fremstilling af flokdyr fra den afrikanske savanne eller den nordlige halvkugle, idet der kan knyttes an til geografiundervisningen. Inspiration kan findes i bøger og på internettet. Eleverne fremstiller deres dyr med naturtro proportioner og gerne i bevægelse. Fra deres tegning fremstilles et tredimensionelt mønster. De lægger deres mønsterdele på stof og syr med små ensartede sting i hånden. Her er det vigtigt, at de lærer at holde arbejdet i hånden mens de syr i stedet for fladt på bordet. Retsiden vendes ud og dyret skal stoppes så fast, at det kan stå. Hele processen kræver omtanke, tålmodighed og udholdenhed. Materialet kan være bomuldsstof som eleverne selv farver, eller uldfilt som de selv har fremstillet. Der broderes og filtes detaljer som f.eks. øjne, striber på zebraen og pletter på giraffen – den sidste finish. Andre arbejder på dette klassetrin kan være knyttearbejde, patchworksyning eller fremstilling af hjemmesko.

7. klasse

I 7. klasse arbejdes der videre med formgivning ved fremstilling af en beklædningsgenstand –ofte en anorak, en taske eller lign. Nu sys der på symaskine, hvilket åbner op for helt nye udfoldelsesmuligheder. Indledningsvis tages der ”sykøre kort” med henblik på at få kendskab og øvelse i maskinens forskellige funktioner. Eleverne syr deres egen folkedanserdragt til 7.klasses folkedans ved skolen majfest. Der tages mål, mønster aftegnes, stoffet klippes ud og delene sættes (rigtigt) sammen og sys. Der sys lommer, lynlåse, knapper og bånd i. Eleverne lærer at håndtere strygejern og strygebræt og at strygningen ofte er et vigtigt element i et syarbejde. Det er også en udfordring at stryge rummelige former på et fladt bræt. Til arbejdet hører at følge enkle skriftlige arbejdsbeskrivelser og instruktioner, og eleverne får en ide og viden om arbejdsgangen i et syarbejde. De erfarer, at et grundigt forarbejde, præcision og tålmodighed er vigtige elementer, hvis resultatet skal blive brugbart og smukt. I forbindelse med dramaperioden kan det komme på tale at sy/ændre kostumer.

8. klasse

I 8. klasse er temaet arbejdsgangen i massefremstilling inden for tekstilindustrien. I ”vores virksomhed” produceres der forklæder til 1. klasse med et personligt broderet navn og motiv på. Her oplever eleverne samspillet i en produktion, hvor hver (gruppe) har ansvaret for at udføre sin del af arbejdet således, at næste led i produktionen kan udføres tilfredsstillende. Eleverne får stor øvelse og rutine i tidligere lærte færdigheder ved denne opgave, og den tekniske kunnen bliver uddybet. De mest anvendte broderiteknikker bliver lært, så eleverne frit kan designe udsmykningen på forklædet. Hvis det ikke er nået i 7. Klasse gennemgås forskellige materialer (naturlige og kunstige) med fordele og ulemper, herkomst osv. Sidst på året kan der arbejdes med et selvstændigt planlagt syarbejde, der kan undervises i materialelære, der kan stoppes strømper og stryges skjorter.

Sløjd (Håndværk og design)

Der undervises i træsløjd fra 5.-9.klasse og i almindeligvis i kobbersløjd i 9.klasse.

De centrale kompetenceområder i faget er:

- Forarbejdning
- Materialer
- Design eller udformning

Forarbejdning:

Viden om værktøj, teknikker, redskaber og maskiner er vigtig for at kunne arbejde med forskellige materialer.

Arbejdet i faglokalet skal altid foregå under hensyn til sikkerheden. Sikkerhed må både være i fokus i forhold til færden i lokalet og brug af værktøj og maskiner. Nogle materialer kræver særlig opmærksomhed. Undervisningen skal give mulighed for både at læse om og forstå samt planlægge, beskrive og udføre forskellige arbejdsprocesser.

Materialer:

Godt håndværk kræver viden om materialer.

Det er vigtigt at have fokus på både bløde og hårde materialer, primært tekstil, træ og metal, men også glas, keramik, beton og plastik kan indgå i undervisningen. Disse materialer kan både være i fokus hver især samt i forskellige kombinationer og udtryk.

Design eller udformning:

At designe og fremstille noget kræver tid til at udvikle, udvælge og afprøve idéer.

For at understøtte designprocessen kan undervisningen vise flere løsninger på en given opgave. Eleverne kan tage udgangspunkt i et problem fra dagligdagen, eksempelvis for meget affald i skolegården, hvorefter der kan arbejdes med at udvikle og designe løsninger på problemet. Undervisningen skal give plads til elevernes idéer, og til at de kan afprøve og eksperimentere sig frem til den endelig form på et planlagt produkt.

Undervisningen i 9.klasse giver eleverne mulighed for at:

- have opnået kunnen i hænderne efter tålmodig øvning
- have opnået fornemmelse for forskellige materials egenskaber og kvaliteter
- kunne følge skriftlige arbejdsbeskrivelser
- kunne fremstille produkter med udgangspunkt i egne ideer og have kendskab til en designproces - fra ide til produkt
- vælge hensigtsmæssige teknikker og arbejdsredskaber og maskiner
- kunne bruge specialværktøj til fx pilefletning, smedning og keramik hensigtsmæssigt og forsvarligt
- kunne arbejde med præcision og bruge måleredskaber med nøjagtighed
- kunne vurdere eget arbejde og indsats i forhold til mål og ide bruge relevante fagudtryk
- kunne planlægge en arbejdsproces før påbegyndelse
- kunne arbejde med æstetiske udtryk i et produkt
- have viden om vidt forskellige materials forarbejdningsmuligheder
- kunne færdes sikkert i værkstederne

- have viden om elementære sikkerhedsforanstaltninger og sikker brug af værktøjer, redskaber, maskiner og materialer og kunne vælge mellem og bruge dem hensigtsmæssigt
- kunne disponere tid og indsats i en værkstedssammenhæng
- aflæse et materiales tilstand og reagere hensigtsmæssigt herpå
- udvikle praktisk dømmekraft
- lære af egne erfaringer i arbejdet og selv tilrette den efterfølgende proces
- kunne arbejde vedholdende, udvikle nærvær i arbejdsprocessen, udvikle selvkontrol og viljeskraft samt iagttagelsesevne
- kunne evaluere egen designproces og eget produkt ud fra designidé

Billedkunst

Centrale kompetencer:

- Billedfremstilling
- Billedanalyse
- Billedkommunikation

Billedfremstilling:

Handler om at kunne udtrykke sig i og eksperimentere med mange slags billeder.

Undervisningen skal give mulighed for at fremstille konkrete værker ved for eksempel at tegne, male, lave skulpturer eller arbejde med digitale billeder.

Billedanalyse:

Billedanalyse kræver, at eleverne kan tale om og vurdere, hvordan billeder bliver brugt i forskellige kulturer og fag.

Samtalerne kan tage udgangspunkt i både egne og andres billeder. Samtalerne kan fx handle om billedets genre, komposition og funktion.

Billedkommunikation:

Billedkommunikation drejer sig om at kunne kommunikere gennem billeder.

Der er fokus på at give idéer, tanker og budskaber en visuel form. En udstilling på skolen er en konkret og let tilgængelig måde at præsentere sine værker på. Det er også relevant at se på billeders budskaber og have fokus på visuel kommunikation. Der kan være fokus på både analoge og digitale billeder og udstillinger.

Billedkunst er obligatorisk fra 0 til 9. klasse. Kompetencer indenfor de centrale områder:

billedfremstilling, billedanalyse og billedkommunikation udvikles i løbet af grundskolen.

Billedkunst består af: Tegning, som dels indgår i hovedfag dagligt og dels af fagtimer. Maling, som indgår dels som fagtimer og dels i hovedfag. Formtegning, som fagtime fra 1. til 5. klasse og siden indgår det i hovedfag.

Undervisningen i 9.klasse giver eleven mulighed for at kunne:

- fremstille og formidle egne projekter med visuelle udtryk
- analysere billeder og billeders funktioner i forskellige kulturer
- give kunstneriske oplevelser et præcist sprogligt udtryk

Undervisningen i 3.klasse giver eleven mulighed for at:

- kunne udtrykke sig i plane og rummelige billeder
- kunne samtale om egne og andres billeder
- kunne kommunikere gennem billeder
- udforske rette og krumme linjers muligheder og begrænsninger og kunne tegne sammensatte former i luften, på tavlen og på papir
- sammensætte og tegne rette og krumme linjer i symmetriske former om såvel vertikale, horisontale som skråstillede akser
- kunne gentage sammensatte, symmetriske former således, at der opstår borter
- kunne give udtryk for indre oplevelser og forestillinger ved lærestoffet gennem egne billeder

- kunne tegne og male ud fra ideer og oplevelser have viden om tegneredskabers udtryksmuligheder
- kunne udtrykke sig grafisk med våde og tørre farver
- have viden om farverne (primær/sekundær) og have erfaring med at blande dem i forskellige kombinationer og valører
- kunne fremstille et maleri/tegning/collage med et tematisk udtryk
- have viden om forskellige materials anvendelses- og udtryksmuligheder
- kunne fremstille rummelige konstruktioner
- have viden om sammenføjningsteknikker
- kunne kategorisere og have viden om motivkredse
- kunne samtale om billeders opbygning og indhold
- have viden om billedopbygning og enkle fagord og begreber
- kunne samtale og have viden om billeders funktioner
- kunne aflæse centrale informationer i billeder
- have viden om enkle visuelle og skriftlige notatteknikker
- kunne præsentere egne billeder på skolen
- have viden om enkle præsentationsformer
- kunne etablere en udstilling i fælles billedprojekter
- have viden om udstillingsformer

6. klasse

Undervisningen i 6.klasse giver eleven mulighed for at:

- kunne eksperimentere med og udtrykke sig i billeder med vægt på tematisering
- kunne vurdere billeders anvendelse inden for forskellige kultur-og fagområder kunne udtrykke ideer og betydninger visuelt
- kunne benytte sig af indøvede færdigheder i frihåndsgeometri i planlægning og udførelse af eget arbejde med ornamentik
- benytte kundskaber om skrift, geometri, farve og form som udtryk for faglig forståelse i forskellige temaer
- have kendskab til billedets udtryk og betydning for mennesker i forskellige tider og kulturer
- kunne tegne helheder og detaljer ud fra iagttagelser have viden om iagttagelses- og tegneteknikker kunne tilføje tegninger stemning med lys og skygge have viden om tegneteknikker til at udtrykke lys, skygge og dybde i billeder kunne fremstille billeder i flere lag have viden om lagdelt billedopbygning kunne anvende farvernes virkemidler til at skabe en bestemt stemning har viden om farvelære kunne fremstille billeder med arkitekturelementer have viden om arkitekturelementer kunne inddrage omgivelserne i billedfremstilling kunne have viden om fugle- , frø- og normalperspektiv kunne formidle viden med billeder have viden om layout og billeders kommunikative funktion indenfor andre fagområder kende til og have tegnet udvalgte typer bygninger med udgangspunkt i historieundervisningen

9. klasse

Undervisningen i 9.klasse giver eleven mulighed for at:

- vise grundlæggende overblik over og se sammenhæng i det historiske materiale om billedkunstens udvikling i de forskellige perioder fra oldtiden frem til 1500- tallet
- iagttage og sætte ord på de vigtigste epoker i billedkunstens historie, deres særpræg og vekslende udtryksformer med aktiv brug af tilegnede begreber og kundskaber

- blive fortrolig med et udvalg af centrale kunstnere, deres værker og biografier relatere til de vigtigste faglige begreber og termer opelske en skærpet iagttagelse opleve og begribe bygningers rumskabende og sociale virkning give iagttagelser et præcist sprogligt udtryk forstå og bruge principperne for skrift, ornamentik og kunstneriske virkemidler i egne arbejder kunne gøre bevidste valg af materiale og teknik under planlægningen af forskellige arbejder bruge farve- og valørperspektiv kende og bruge lovene for tegning af centralperspektiv udføre faglige illustrationer med stor grad af præcision tegne enkle genstande i forskellige rids (plan, snit og facade) i målestok kunne planlægge en kommunikativ billedproces fra skitse til færdigt produkt have viden om afsender og modtagerforhold i billeder have viden om materialers udtryksmuligheder kunne kommunikere betydning i stillede opgaver med selvvalgte udtryksformer kunne kombinere udtryksformer i formidlingen af et tematisk projekt have viden om formidlingsformer kunne analysere billedgenrer i den visuelle kultur kunne analysere visuelle fremstillinger til belysning af forskellige sagsforhold have viden om design og layout

Udviklingen i undervisningen

Male- og tegneundervisningen tager udgangspunkt i barnets udvikling, og der arbejdes med aldersvarende opgaver, hvor barnets/elevens faglige kunnen bliver stimuleret. I de første skoleår er undervisningen baseret på fortællinger. Der arbejdes med form, linje og flade, samt farvernes indbyrdes forhold, ud fra Goethes farvelære. Metoder udvikles løbende, og det tilstræbes at eleverne på 6. klassetrin, har et fortroligt forhold til de mange udtryksmuligheder. På 7. klassetrin påbegyndes perspektivtegning, og skyggevirkninger, og der arbejdes intensivt på fænomenologisk iagttagelsesarbejde. Ved afslutningen af 8. klasse, forventes det at eleverne har et kendskab til forskellige tegneteknikker, og disse anvendelsesmuligheder.

1. klasse

Maling:

Polariteten gult/blåt danner ofte grundlag for den første maleøvelse. Ved videre kombination af to og to farver kan man opleve spændingsrige kontra spændingsfattige kontraster. Primærfarverne sættes ind i forskellige konstellationer. Farverne forandres, og farveskalaen udvides efterhånden med sekundærfarverne. Der gøres grundige øvelser med det maletekniske – fugtighed, farvemængde, penselføring. De fleste af disse øvelser har som mål at føre eleverne ind i oplevelsen af farvespekteret og farvernes dynamik.

Formtegning:

Arbejdet med linjeføring begynder allerede den første skoledag med den rette og den krumme linje, og derved er et urmotiv inden al tegning blevet berørt. Når den rette og den krumme kombineres, kan jo i princippet enhver form genskabes tegnerisk. Øvelserne føres fra enkle grundformer frem til de første symmetriformer og geometriske figurer

Tegning:

Gennem indføringen af bogstaverne og ud fra fortællestoffet har læreren mange muligheder til at indføre eleverne i brugen af farvefladen, med sigte på billedlig fremstilling.

2. klasse

Maling:

Ud fra små karakteriserede historier gør man studier hvor farverne agerer, bytter plads, viser hensyn, er i ligevægt osv. "Farvehistorierne" må ikke være vilkårlige påfund, men udspringer fra en god indsigt i farvernes karakter og væsen. Der tilrettelægges målrettede øvelser ud fra Goethes farvecirkel med karakteristiske, komplementære og karakterløse farveklange

Formtegning:

Symmetri- og spejlingsformer øves videre, bl.a. opgaver hvor eleverne fuldfører påbegyndte figurer. Sværhedsgraden kan øges ved at lægge symmetriaksen horisontalt. Tegning: Arbejdet med tegningerne bliver mere bevidst og kan føre det tegneriske og maleriske nærmere hinanden. Det er vigtigt, at arbejdet med farven udfolder sig i fladen, ikke indenfor en given kontur.

3. klasse

Maling:

Med tanke på klassetrinets arbejde med skabelsesberetningen fra Det gamle Testamente, kan også farvernes tilblivelsesproces danne et fint udgangspunkt for en række maleopgaver: Ud af lys og mørke kan f.eks. gult, rødt og blå opstå på en levende måde. Man arbejder mod farvecirkelens plus- og minusside og samtaler om de varme og kolde farvers egenskaber, også fra en følelsesbetonet synsvinkel. De syv skabelsesdage kan gengives malerisk gennem farvedramatik og farvestemninger som står sig godt med de gammeltestamentlige fortællinger.

Formtegning: Øvelserne fra foregående år føres videre med dobbeltsidig symmetri og friere asymmetriske ligevægtsøvelser og formforvandlinger, og der udføres differentieringsøvelser indenfor cirklen.

Tegning:

Klassetrinets fag- og fortællestof stimulerer til det mere genstandsmæssige i tegningerne. Læreren må i denne forbindelse hjælpe eleverne til ikke at blive pedantiske naturalister. Tegninger gøres i frihånd uden hjælpemidler som passer og lineal. Klare og enkle eksempler på tavlen kan danne forbilleder. Der arbejdes også bevidst med brugen af farver. Farverne kan overlappes i flere lag, så nye og spændende virkninger kan opstå.

4. klasse

Maling:

Indtil nu har eleverne for det meste malet ud fra farveklange og farvehistorier og givet disse egne, frie former. Med nye emner som zoologi og den nordiske mytologi kommer nye udfordringer i maleundervisningen. Udfordringen ligger i at få farverne til at fortætte sig til former som gengiver det karakteristiske ved dyret eller den enkelte gud eller helt. Farvegrundning af malepapiret er at anbefale for mange af opgaverne på dette klassetrin. Herved skabes i underlaget en stemning, en atmosfære, som de forskellige dyr og skikkelser kan stige ind i og vokse ud fra. Det vigtige på dette klassetrin er at karakterisere, ikke illustrere med alskens detaljerigdom. Troværdige stemninger og omgivelser er det halve arbejde.

Formtegning:

Der indføres krydsningsformer (ormeslyng), gerne baseret på ornamentik fra de oldnordiske og keltiske kulturer, hvor man fra bl.a. smykker og våben kan finde et utal af motiver. Forskellige former fra knob og knuder kan gengives og øves på dette klassetrin. Sådanne øvelser styrker koncentration og rumfornemmelse. Tegning: Barnet lever sig ind i den nordiske mytologis kraftfulde billeder, og deres tegninger får et tilsvarende stærkt og karakteristisk præg. Større tegneformat, store former i enkle farver, i stil med den førnævnte periodes knappe udformning, er anbefalelsesværdig. Med udgangspunkt i dyrenes overordnede former øves der i et enkelt formsprog at eftergøre disse.

5. klasse

Maling:

Arbejds måder og erfaringer fra 4. klasse føres videre i 5. klasse særligt i tilknytning til botanik og historieundervisningen. Man begynder ofte med maleriske plantestudier ud fra gul – blå polariteten og fører det videre gennem forskellige blandingsforhold mellem disse to farver. Naturens mangfoldighed af grønne nuancer bør udforskes, og eleverne kommer herved til at opdage farveblandings "hemmeligheder". Målet er hele tiden at fremhæve det karakteristiske, det processuelle. Temaer hentes i stor udstrækning fra historieundervisningen, hvor de gamle flodkulturer behandles. Også her bør stemningen danne udgangspunktet: Hvilke grundtoner findes i det ægyptiske, hvilke farveklange kan bruges til at karakterisere en klassisk græsk kvalitet? Det er stadig vigtigt at det æstetisk illustrative ikke tager overhånd.

Formtegning:

Formtegningen går nu over i en elementær geometrisk tegning, en frihåndsgeometri. Uden passer og lineal udføres opgaver med cirkel og ret linje som udgangspunkt. Cirklen kan opdeles i smukke former som tiltaler skønhedssansen hos eleverne. Tegning: Motiver for dette klassetrin hentes bl.a. fra fremstillingen af de gamle kulturperioder og fra naturfagene. Der indføres almindelige farveblyanter og tørre oliekridthprodukter, som svarer elevernes behov for større eksakthed og nuancering. Tegneteknikker øves, blandt andet indføres skraverings- og prikteknikker.

6. klasse

Maling:

På dette klassetrin møder man hos eleverne en gryende kausalitetsforståelse og en skærpet iagttagelse. Aktuelle opgaver kan f.eks. hentes fra projektions- og skyggelæren, som behandles i fysikundervisningen. Forskellige lysfænomener i forbindelse med optikken kan udtrykkes malerisk: Nordlys, lyn, regnbue. Zonegeografien inspirerer til mange spændende maletemaer: Polære landskabsstemninger sættes mod hinanden, f.eks. det tropiske og det arktiske landskab. Nok en gang kan man bevidstgøre Goethes farvecirkel og udtryksmulighederne man har med de varme og kolde farver. Primær- og sekundærfarverne kan blandes videre til jordagtige, dæmpede farver, de såkaldte tertiærfarver. Allerede i 5. klasse kan farvebrugen reduceres noget i billederne, men i 6. klasse kan eleverne lade primærfarverne "tilintetgøre" hinanden så brunt og til sidst neutral grå eller sort opstår. Dette kan danne en fin overgang til lys/skyggetegningen som begynder på dette klassetrin. Laseringsteknikken påbegyndes i 6. klasse. Man kan begynde lag på lag med en farve, så to og til slut de tre primære farver over hinanden, til både sekundær- og tertiærfarverne opstår. Mineralformer i forbindelse med geologien er fine opgaver i denne forbindelse.

Tegning:

Der gives en indføring i enkel skygge- og projektionslære, grundlagt på eksakte iagttagelser. Tegnekullet er det nye redskab fra og med dette alderstrin, og sort-hvid billedfremstilling er det gennemgående tema. Der arbejdes først og fremmest med kullets brede side. Efter en række tekniske forøvelser kan man lade eleverne tegne kugle, cylinder, kegle, og kube som rummelige legemer. Lysindfaldet kan varieres, dermed opstår nye forudsætninger. Halvskygger, kerneskygger og slagskygger defineres og tegnes.

7. klasse

Maling:

Maleopgaverne viger i dette skoleår til fordel for brug af nye tegnematerialer. Men der bør stadig udføres nogle øvelser i slørmaling, hvor der tilstræbes større dybde. Det maleriske perspektiv bør opleves før man begynder på det lineære og centralperspektiv. Bevidst brug af både farve- og luftperspektiv må beherskes før eleverne går ind i perspektiv med flugtplaner m.m. Luftperspektivet kan tydeliggøres i tuschmaleriet med udgangspunkt i kinesisk og japansk landskabsmaleri. Maling med tusch er godt på dette klassetrin, da det kræver koncentration og selvbeherskelse

Tegning:

Lys- og skyggeøvelser fortsættes og bliver efterhånden mere eksakt øvet ved at perspektivtegningen kommer ind. Nu kan eleverne øve sig i at tegne en krukke el.lign. Med lysindfald fra en side. Mere avancerede øvelser kan være at tegne genstande som gennemtrænger hinanden som f.eks. en stav gennem en kugle. Videre introduceres perspektivtegning. Renæssancehistorie giver en naturlig baggrund for perspektivtegningen. Dens udgangspunkt er geometrien og konstruktionen. Lineal, vinkelmåler og spidsede blyanter er nødvendige redskaber. Det første arbejde med perspektivet fordrer streng disciplin, men man kan efterhånden føre eleverne ind i et mere levende og kunstnerisk udtryk. Frihåndstegning af huse, bebyggelse og landskab ved hjælp af perspektivet er en gunstig videreføring. Skraverings- og skyggelægningsteknikker introduceres og øves i løbet af 7. og 8. klasse.

8. klasse

Maling:

Laseringsteknikken plejes stadig. En kunstnerisk, saglig dømmekraft kan oparbejdes på dette klassetrin ved at male de samme opgaver først i vådt-i-vådt og siden med laseringsteknik. Et særligt felt er det man kunne kalde "meteorologisk maleri", landskabs- og skystudier med

skiftende stemninger ud fra vejrforhold, årstider og situationer kan både skærpe iagttagelsen af naturfænomener og genspejle de vekslende tilstande i elevens eget sjælelige landskab. Temaer fra den industrielle revolution indbyder til at dykke ind i lys/mørke-kontraster på en ny måde.

Tegning:

Mottoet for dette klassetrin kunne være "at forbinde det tekniske med det skønne", idet geometri, projektions- og skyggelære sammenfattes i forskellige opgaver. Eleverne i 8. klasse har både sans og respekt for nøjagtighed og dygtig udført håndværk. Klassen har som regel lavet modeller af de platoniske legemer. Disse kan nu tegnes med f.eks. hvid blyant eller hvidt kridt på mørkt papir. Med linoleum- eller træsnit møder eleverne sort/hvid i absolut kontrast, noget som passer til alderstrinnet.

9. klasse

I 9. klasse ændres de ugentlige fagtimer i tegning og maling til håndværksundervisning i blokperioder á 3 til 6 ugers varighed med 6 timers undervisning pr uge. De specifikke emner kan variere fra år til år, men tager udgangspunkt i følgende tre fagområder: Croquistegning med blyant og kul. Her øves elevernes evne til at aflæse den menneskelige figur, udtryk, hvile- og spændingspunkter med videre. Ligeledes øves såvel hurtige skitser som fordybelse i tegningen. Penselteknik og andre tekniske/redskabsmæssige tilgange til malearbejdet. En periode med bevidstgørelse om muligheder i maleriet ud fra hensigtsmæssige valg af redskaber og teknikker. Plakattegning: Nærstudie af grafisk design og indblik i tidstypiske udtryk gennem nøje manuel kopiering, dvs. optegning i forstørrelse og præcis farvelægning af et grafisk udtryk som en plakat, et plade- eller Cd-cover, et kunsttryk eller lignende. Undervejs i forløbet gennemgås forskellige teknikker i tegning, kvadrering og målestoksforstørrelse og farveblandingsteknikker. Det færdige udtryk er en færdigbearbejdet plakat på ca. 70x100 cm.

I tillæg til de øvende fagområder indeholder hovedfagsundervisningen 6 ugers kunstbetragtning eller kunsthistorie, som gennemgår den historiske udvikling i billedkunst, skulptur og arkitektur fra jæger- samlersamfund i istiden til den europæiske barok i 1600tallet. I forbindelse med gennemgangen diskuteres udviklingen i forholdet mellem kunst, kunstner og samfund ligesom forskellige kunstneres biografier gennemgås. I tilknytning til de historiske gennemgange af de forskellige kunstudtryk øver eleverne selv gengivelse af udvalgte kunstværker i billede og ord, ligesom skabelse af nye værker inden for bestemte stilperioder og genrer opøves. Øvelserne foregår delvis med hjælp fra reproduktioner, delvis in situ foran verdenshistoriske mesterværker. Hovedområder i dette fag: Historisk kundskab: Indsigt i en væsentlig del af vores totale kulturelle baggrund, et supplement til de andre aspekter i den øvrige historieundervisning. Iagttagelse: Øvelse i at se, opmærksomhed overfor objekter, udfordring i at sætte navn på det iagttagne, krav til en beskrivelse før en eventuel bedømmelse. Stilsans: Indlevelse i forskellige kvaliteter som træning i bevægelighed. Øvelse i genkendelse og bestemmelse med hensyn til tid og sted. Virkemidler: Analyse af forskellige epokers og kunstneres specifikke virkemidler, indlevelse i kunstværkets intentioner, bevidstgørelse af virkning på tilskueren. Udvikling: Variation i kunsten som udtryk for forskelligheder i livsførelse og verdensopfattelse, stilhistoriske perspektiver som nøgle til forståelse af menneskets bevidsthedsudvikling.

Musik

1. til 9. klassetrin.

De centrale kompetenceområder i faget er:

- Musikudøvelse
- Musikalsk skaben
- Musikforståelse

Musikudøvelse:

Arbejdet med musikudøvelse handler om at opbygge et repertoire og kompetencer inden for sang, spil, bevægelse og dans.

Elevernes repertoire og kompetencer skal opbygges både i forhold til danske og udenlandske sang- og musiktraditioner. Undervisningen skal give plads til at opleve glæden ved og lysten til at udtrykke sig musikalsk. Der kan arbejdes både med udvikling af sangteknik, udtryk i bevægelse og sang samt med sammenspil i små og store grupper.

Musikalsk skaben:

Musikalsk skaben åbner for at udvikle bevidsthed om musik som et æstetisk udtryk.

Arbejdet med dette kompetenceområde udvikler evnen til at formgive, komponere og arrangere musik, og improvisation, komposition, eksperimenter og arrangement er nøgleord inden for området. Musikalsk skaben kan finde sted som lydformning, hvor tonale eller rytmiske elementer bruges kreativt. Eleverne kan eksperimentere med lyde fra instrumenter eller egne opfundne klangkilder.

Musikforståelse:

Musikforståelse handler om at opleve og analysere musik.

Musikforståelse drejer sig også om at få indsigt i musikhistorien og forstå musikkens funktion i forskellige kulturer og perioder. Derfor skal eleverne præsenteres for stor variation af musikalske udtryk, instrumenter, genrer og stilarter. Undervisningen må skærpe elevernes opmærksomhed og nysgerrighed over for de mange musikalske udtryk på tværs af genrer, perioder og kulturer.

Slutmål efter 9. klasse

Eleverne skal

- Kunne udtrykke sig musikalsk i fællesskab med andre
- Kunne deltage opmærksomt i sang og sammenspil.
- Kunne udtrykke sig skabende i musikalske aktiviteter
- Kunne lytte opmærksomt til og mundtligt at, udtrykke sig varieret om musik
- Kunne deltage opmærksomt i sang, sammenspil og bevægelse med bevidsthed om egen og andres rolle i musikalsk udfoldelse.

I musikundervisningen tages der udgangspunkt i barnets musikalske udvikling. Der lægges vægt på de sociale kompetencer og der arbejdes målrettet på klangforståelse og nodelære. På de ældste klassetrin arbejdes der på musikteoretisk kunnen og musikhistorisk overblik, så eleverne er i stand til, selvstændigt, at kunne forholde sig til området. Af hensyn til elevernes indlæringsfærdigheder, og som nævnt, sociale kompetencer, spiller alle et instrument, spiller orkester og synger i kor.

Undervisningen i 9.klasse giver eleverne mulighed for at:

- kunne lytte aktivt til musik og reflektere over indtryk og oplevelser.
- deltage i det flerstemmige korarbejde (sopran, alt, tenor og bas)
- få indblik i orkesteret og andre ensembletyper
- kunne opnå færdigheder i den grundlæggende høre-lære
- kunne opnå forståelse for musikkens udtryk og sprog.
- kunne indgå aktivt i et fællesskab omkring indstuderingen og fremførelsen af musik
- kunne opnå færdigheder i bladspil (primavistaspil)

Undervisningen i 6.klasse giver eleverne mulighed for at:

- kunne spille flerstemmigt på blokfløjte.
- kunne orientere sig i en 3-stemmig korsats.
- kunne anvende solmisation
- kunne bruge nodelæsning på et niveau, der muliggør musikalsk samarbejde
- kunne sætte sig ind i et nyt musikstykke af passende sværhedsgrad Færdigheds-og vidensmål

Undervisningen i 3.klasse giver eleverne mulighed for at:

- kunne spille enkle melodier på både den pentatoniske fløjte og blokfløjten
- kunne synge og spille kanons, samt enkle 2-stemmige melodier
- kunne opnå kendskab til notesystemet
- kunne opnå kendskab til alle strygeinstrumenter
- kunne udføre enkle musikstykker på det valgte strygeinstrument
- kunne deltage i sammenspil

Udviklingen i undervisningen

1.-2. klasse

Musikken er en stor del af skoledagen og bruges i mange fag for at give skoledagen form. I løbet af det første år introduceres den pentatoniske fløjte. Der øves enkle sange efter gehør, ved efterligning og som vekselspil. Klassen kan evt. selv komponere små melodier. Der arbejdes med rytme, puls og form. I slutningen af 2. klasse introduceres dur-tonaliteten, og der påbegyndes et arbejde med musikteoriens grundsten i form af leg med noder og rytmer. I slutningen af 2. klasse præsenteres strygeinstrumenterne og eleverne vælger i samarbejde med klasselæreren og musiklæreren et sådant.

3. klasse

I 3. klasse føres eleverne langsomt ind i dur-tonaliteten med grundtoneoplevelsen som udgangspunkt. Dette sker bl.a. ved hjælp af blokfløjten. Der vælges sange ud fra hovedfagets fortællestof. På elevens valgte strygeinstrument arbejdes med kropsholdning og den grundlæggende bueteknik (buestrøg), venstrehånds-/finger-teknik samt klangdannelse. I slutningen af året præsenteres blæseinstrumenter for hele klassen og enkelte børn får i samråd med musiklæreren og klasselæreren mulighed for at skifte fra strygeinstrumentet til et blæseinstrument. Der arbejdes med solmisation og 2-stemmighed præsenteres i form af kanons og 2-stemmige satser. Nodesystemet introduceres og gennemarbejdes. Eleverne skal stifte bekendtskab med g, c – og f-nøgle. I slutningen af 3. klasse arbejdes med skalaer ud fra børnenes gehør.

4. klasse

Arbejdet med 2-stemmigheden fortsætter og løbende introduceres trestemmighed. Her kan flere fløjter præsenteres (alt, tenor, bas og evt. sopranino.) Eleverne synger skalaer og treklange i dur og mol med solmisation, samt på tonenavne. På hhv. stryge- og blæseinstrumentet arbejdes videre med den grundlæggende teknik og i slutningen af året skabes et klasseorkester. Her får eleverne deres første rigtige orkesteroplevelse. Der arbejdes på sammenspilsdisciplin og fællesskabsoplevelsen.

5. klasse

I 5. klasse introduceres mol-tonaliteten. I løbet af året introduceres også stamtone intervallerne (eks. Terts, kvart, kvint osv.). I 5. klasse er der orkester og her arbejdes med orkesterdisciplin og den fælles klangdannelse. Der er fortsat fokus på flerstemmigheden i blokfløjtespillets 2-3-stemmige satser og sange. Der arbejdes med den tonale kadence både teoretisk og i praksis gennem sang og spil.

6. klasse

I 6. klasse arbejdes med at forfine blokfløjtespillet. Eleverne får forståelse og kendskab til den musiske begrebsverden som "da capo" "allegro" m.v. Der arbejdes med tonearter og transponering af små melodier. I orkesterundervisningen arbejdes bl.a. med gehørspil.

7.-8. klasse

Her spilles kortere klassiske værker samt folkemusik. Der arbejdes med intonation, klang, sammenspil og musikalsk fremførelse. Derudover rejser mellemskoleorkesteret på turne til udlandet med et intenst øveforløb og efterfølgende koncerter. Kvintcirklen introduceres. Paralleltonearterne introduceres. Forståelsen for tonearter udbygges med forskellige molskalaer (ren, melodisk og harmonisk). Det tilstræbes, at eleven skal kunne spille skalaer til og med 3- 4 fortegn på sit eget instrument. De små og store intervaller gennemgås. Eleverne introduceres til formlæren, herunder brugen af enkle formtyper inden for forskellige musikstilarter og genrer. Undervejs knyttes der fortællinger om komponister, musikere og udøvere. Orkesteret og andre ensembletypers anvendelse og udbredelse gennemgås.

9. klasse

Selvom de samme elementer fra grundskolens musikteori og hørelære behandles, lægges der på disse klassetrin mere vægt på harmoni og akkordsystemet. Eleverne introduceres for opbygningen og genkendelsen af klange, becifringssystemet, samt analyse af harmonik (trinanalyse, funktionsharmonik)

Idræt

Der undervises i idræt på alle klassetrin

De centrale kompetenceområder i faget er:

- Alsidig idrætsudøvelse
- Idrætskultur og relationer
- Krop, træning og trivsel

Alsidig idrætsudøvelse:

Evnen til at bruge bevægelse i en stadig mere kompleks praksis bliver udviklet igennem hele skoleforløbet.

Alsidig idrætsudøvelse handler om alt fra basale lege med fokus på bevægelse til sammensatte bevægelser i mange slags idræt. I arbejdet med alsidig idrætsudøvelse drejer det sig blandt andet om redskabsaktiviteter, boldbasis og boldspil, dans, kropsbasis samt løb, spring og kast.

Idrætskultur og relationer

Handler blandt andet om samarbejde og fællesskaber.

Derudover skal eleverne forholde sig til normer og værdier inden for idræt. Undervisningen skal give mulighed for at samarbejde om aktiviteter og lege samt at deltage aktivt i idrættens kultur og fællesskab, og der kan arbejdes med fairplay, regler og organisering af idræt.

Krop, træning og trivsel:

Der skal i undervisningen være fokus på betydningen af idræt for sundhed og trivsel og på gode vaner i forbindelse med fysisk træning. Undervisningen kan også sætte fokus på kroppens forandringer og kropsidealer.

Slutmål efter 9. klasse

Eleverne skal kende til følgende:

Kroppen og dens muligheder:

- anvende grundlæggende bevægelsesfærdigheder
- anvende teknik, taktik og regler fra såvel individuelle idrætter som holdidrætter
- afprøve og udvikle idrætslige lege og spil
- udføre enkle former for opvarmning og grundtræning
- gennemføre øvelser og serier med redskabsopstilling, herunder sikker modtagning
- planlægge og gennemføre aktiviteter i naturen
- bevæge sig med fortrolighed og omtanke i og på vand Idrættens værdier:
- indgå i et forpligtende fællesskab i forbindelse med idrætsudøvelse
- forholde sig til samspillet mellem fysiske og psykiske forandringer
- forholde sig til fysiske og psykiske reaktioner, der opstår i med- og modspil samt i konkurrence
- vurdere bevægelsernes æstetiske udtryk
- forholde sig til viden om fysiske og biologiske faktorer i idrætten
- forholde sig til idrættens idealer, først og fremmest fairplay og tolerance Idrætstraditioner og kulturer.

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at:

- forholde sig til udviklingen af normer og værdier i idrætskulturen
- bidrage med ideer til fysisk aktivitet sammen med andre
- orientere sig i lokalområdets udbud af muligheder for fysisk udfoldelse
- kende og afprøve forskellige former for idrætsudøvelse

Udviklingen i undervisningen

1. og 2. klasse

Faget benævnes "legegymnastik", hvor eleverne lærer forskellige gamle og nye sanglege, ligesom gymnastikredskaberne bruges som borge, broer, huler, øer m.v. Gennem disse lege opøves harmoniske bevægelser, ligesom de fælles sociale kræfter bliver plejet.

Legen foregår for det meste i kreds til sang eller musik. I legene kan der være elementer af gymnastiske færdigheder, såsom hoppen, hinken, spring, balance og andre behændighedsøvelser. Lege med f.eks. ærteposer og bolde indgår som led i fortællinger taget fra hovedfagsundervisningen, eventyr, fabler og legender.

3. klasse

På dette klassetrin begynder den egentlige gymnastikundervisning, men dog endnu ikke med målrettede gymnastiske individuelle færdigheder.

Nøgleordene på dette alderstrin: bevægelighed, lethed, fantasi og sympati. Det er vigtigt med fælleslege som ansporer fantasien. Fangelege, med fortryllelse og befrielse, dialog- og rytmelege, lege med imaginære redskaber (bondens le, smedens hammer osv.), årstidslege, eventyrlege og kat og mus. Ved hjælp af fantasien gøres gymnastikredskaberne til spændende og eksotiske præstationer.

4. – 5. klasse

Generelle stikord for disse klassetrin: løb og hop Det er dybt forbundet med en vågnende bevidsthed om sig selv, at have lyst til at udøve og vise sine færdigheder.

Alle former for stafetlege og forhindringsløb med forskellige indslag af højde- og længdespring. Stadig er legene fantasifulde, de fleste lege har temaet: fanget og befriet. Mod, beslutsomhed og standhaftighed bliver her plejet.

Boldøvelserne bør være med enkle regler, præget af orden og harmoni, f.eks. stikbold og høvdingebold. Med redskaberne øves alle slags frie hop, hængende, svingende og klatrende lege i tov, bom, ringe m.m.

Der øves udendørslege som f.eks. rundbold med et boldbræt. Folkedans er særlig velegnet på dette klassetrin.

6. klasse

På dette alderstrin vil det være naturligt at indføre den antikke græske femkamp, som eleverne har stiftet bekendtskab med i historieundervisningen. Femkampen er dog modificeret til forskellige former for kast, løb og spring, det er endnu for tidligt at kaste med diskos og spyd. Spring over buk, balancegang og behændighedsøvelser som kraftspring, kolbøtter, håndstand og overslag.

Konkurrence elementet er på sin plads og de første forøvelser til basketbold og volleyball øves, i første omgang med bold over snor.

7. klasse

Stikord for alderstrinnet: spændstighed, hurtighed, smidighed og elasticitet.

Senerne i kroppen udvikles på dette alderstrin, hvilket giver grundlag for øvelser som opøver denne elasticitet.

Grundig opvarmning er vigtig. Geometriske øvelser med og uden stav. I boldspil øves forøvelser til volleyball, basketball, badminton og håndbold. Hæveøvelser på bom, barre og i ribber. Alle spring over buk, hest, plint, med eller uden springbræt eller minitrampolin. I udendørs øvelser arbejdes

med atletikdiscipliner som, længdespring, trespring, langdistanceløb, sprint og boldkast. I udendørs gymnastiktimer eller på diverse lejrskole-ture kan orienteringsløb med kort og kompas øves.

8. klasse

Legemsøvelser på dette alderstrin præges ofte af, at eleverne føler en vis tyngde i deres krop. Øvelserne kræver ofte store anstrengelser af eleverne.

Derfor bør øvelserne arrangeres således, at eleverne igen føler en vis lethed derved. Bevægelserne bør være enkle, kraftfulde og dynamiske, med et mekanisk præg. Der er fokus på løb, spring, spydkast, stafetløb og langdistanceløb.

9. klasse

Viljeskræfterne er mere individuelle. Almen slaphed og manglende vilje veksler med personlig opflammende vilje til bevægelse. Gennem forskellige styrkeprøver kan eleverne opleve deres egen formåen. Boldspil fortsætter som tidligere, men med hovedvægten lagt på et spil som f.eks. volleyball, hvor letheden opleves. I redskabsgymnastikken er eleverne nu blevet præsenteret og har øvet de fleste discipliner. Nu arbejder der mere individuelt med øvelser og der sættes fokus på styrke og svagheder hos den enkelte elev. Øvelserne kan nu kombineres efter sværhedsgrad og det er vigtigt at træne flere færdigheder samtidig. Alle former for spring over redskaber, buk, plint og hest øves, gerne med håndstand/ overslag. Pulsmåling, konditionstal, væskeindtag og sund kost indgår som samtale i undervisningen.

Madkundskab

I faget madkundskab skal eleverne tilegne sig færdigheder og viden om mad, smag, sundhed, fødevarer, madlavning og måltider og dermed udvikle kompetencer, der gør dem i stand til at vælge og vurdere egne smags- og madvalg. Eleverne skal opnå praktiske færdigheder inden for madlavning og kunne eksperimentere med såvel råvarer, opskrifter og retter som egen smag og andre æstetiske erfaringer. Eleverne skal kunne foretage kritisk reflekterede madvalg på baggrund af viden om fødevarer, sæson, oprindelse, sundhedsværdi, produktionsformer og bæredygtighed.

Gennem alsidige læringsforløb skal eleverne udvikle selvværd, fantasi, madlavningsglæde og erkendelse, så de bliver i stand til begrundet at tage stilling til og handle i overensstemmelse med dette. Eleverne skal lære at forbinde viden med lyst og handling i en forpligtigende praksis. Faget skal tilrettelægges, så eleverne kan opleve værdien af et fællesskab omkring måltider. Eleverne skal lære at tage del i og medansvar for problemstillinger, der vedrører mad, madvalg, madlavning og måltider i relation til kultur, trivsel, sundhed og bæredygtighed.

Kompetenceområder og -mål

Mad og sundhed

Eleven kan træffe begrundede madvalg i forhold til sundhed.

Fødevarerbevidsthed

Eleven kan træffe begrundede madvalg i forhold til kvalitet, smag og bæredygtighed.

Madlavning

Eleven kan anvende madlavningsteknikker og omsætte ideer i madlavningen.

Måltider og madkulturer

Eleven kan fortolke måltider med forståelse for værdier, kulturer og levevilkår.

Fokus på fødevarer og måltider er væsentlige for sundhed, velvære, egen aktivitet og bæredygtighed. Vejen fra jord til bord hører med til madkundskab. Viden om økologi og erfaringer om, hvor maden kommer fra og om dyrkning og forædling er en integreret del af faget. Dette bidrager til, at eleverne tilegner sig en oplevet indsigt, som styrker evnen til at foretage valg vedrørende ernæringsspørgsmål og i at se konsekvenserne af disse valg. Mad og ernæring berøres i mange forskellige tværfaglige områder og i praksis. Omsorg og omtanke står centralt, når det handler om planter og dyr - og ligeledes glæden over det skønne. Væsentlig er også den daglige oplevelse af måltidets betydning og egen værdi. Erfaringerne bliver trinvist bearbejdet i bevidstgørelsen af de mange ernæringsspørgsmål af sundheds, økologisk, social, etisk, økonomisk og praktisk art. Målet er udvikling af elevernes evne til selvstændig vurdering og omtanke på området, både i forhold til egen sundhed og i forhold til at bidrage til udvikling af en sund lokal og global madproduktion. Som skabende fag giver madkunst plads til øvelser i praktisk madlavning, undersøgelser af fænomener og selvstændig forholde sig til vurderinger knyttet til mad og måltider. Således kan eleverne blive inspireret til at udnytte egne evner og indhøstede erfaringer også udenfor skolen og senere i livet. At lave mad til andre er en vigtig for samarbejde og social læring. Vi næres ikke kun igennem madens indholdsstoffer, men igennem helheden af et måltid i fællesskab, hvor gode råvarer er tilberedt til en menu, som taler til alle sanser, og som vækker glæde i fællesskabet. Vores madvaner reflekterer ikke kun individuelle valg, men også kulturelle og religiøse udtryk. De er på den måde en central del af vores identitet. Fra hverdagens enkle spisepause til de store festlige arrangementer kan måltiderne være omkranset af eftertanke og

taknemmelighed. Måltider indtager man sammen, serverer for andre, venter på sin tur, lærer sig at se andres behov. Et grundlæggende mål i faget er at oparbejde gode måltidsvaner. I et flerkulturelt samfund er viden om og respekt for madtraditioner i forskellige kulturer central. Større mangfoldighed i fødevaremarkedet stiller større krav til forbrugernes evne til at foretage bevidste kvalitetsvalg, både i forhold til madlavning, egen sundhed og miljø.

Undervisningen til og med 3.klasse giver eleverne mulighed for at,

- have kendskab til dyrkning og forædling af kendte madvarer
- have erfaring med indsamling af spiselige råvarer fra naturen
- undersøge, hvordan forskellige råvarer og madvarer smager
- kende almindelige kornsorter - kende grønsager - kende frugter
- kende husdyr - kende husdyrprodukter
- anvende mål og vægt i sammenhæng med opskrifter og madlavning
- praktisere regler for god hygiejne og vide, hvorfor de er vigtige
- bidrage til trivsel i sammenhæng med måltiderne
- dække og pynte bord på en indbydende måde
- planlægge og gennemføre en årstidsrelateret fest eller andet arrangement sammen med andre

Undervisningen til og med 6.klasse giver eleverne mulighed for at:

- følge opskrifter og lave retter af lokale råvarer fra have og natur
- undersøge forskellige madvarer med hensyn til kvalitet og miljø
- vælge og agere med respekt for naturens kredsløb
- forstå enkle varedeklarationer og oprindelse af madvarer
- anvende regning for at øge eller reducere mængden i opskrifter
- give eksempler på sammenhænge mellem madvaner og sundhed
- sammensætte sund morgenmad, frokost og mellemmåltid
- få mulighed for at opleve forskellige smage fra forskellige kulturer
- finde opskrifter fra forskellige kilder, vurdere og følge dem
- lave god, og næringsrig mad af enkle råvarer
- lave mad i naturen ved at bruge naturen som ressource
- kende til, hvad et kulturlandskab er, og hvordan man kan passe på det
- kende til forskellige måltidsskikke, og hvordan de bliver praktiseret i forskellige kulturer

Undervisningen til og med 9.klasse giver eleverne mulighed for at

- kende til grundprincipperne indenfor biodynamisk, økologisk og traditionel fødevarerproduktion
- sammenligne brug af energi i forhold til forskellige produktionsmetoder
- vurdere madvarernes kvalitet indenfor det globale varemarked
- drøfte, hvordan forskellige markedsføringsmetoder kan påvirke valget af madvarer
- vurdere og vælge madvarer ud fra etiske og bæredygtige kriterier
- planlægge og lave et sammensat, flere retters måltid
- vide, hvilke næringsstoffer centrale madvarer indeholder
- forholde sig til næringsrelaterede sygdomme, misbrug og afhængighed
- vurdere, hvad der er sund og bæredygtig madproduktion
- kunne forstå og forholde sig til indholdsdeklarationer på indkøbte madvarer
- kunne forholde sig sagligt til reklamer og til medier

- have kendskab til tilsætnings-, konserverings- og aromastoffer i madvarer
- anvende kostenbefalinger
- samle æstetiske og praktiske erfaringer
- planlægge og lave mad til selskab med inviterede gæster
- afprøve og sætte retter sammen ud fra forskellige madlavningsmetoder og madkulturer
- give eksempler på, hvordan madredskaber og madkultur har ændret sig over tid
- drøfte udfordringer knyttet til globalisering af madkulturen

Madkundskab og -kultur er en integreret del af skolens liv. Maden, ernæringen og sundheden er centrale i flere undervisningsperioder gennem hele skoleforløbet. I perioderne om ur-erhvervene i 3. klasse og i historieperioderne i 5. klasse berøres forædling af kornet, opdræt og pasning af husdyr og samarbejdet om dyrkning af jorden samt krydderiers anvendelse og udbredelse.

I 2. klasse sås korn.

I 3. klasse følges maden fra jord til bord. Her dyrkes og høstes, indsamles, oplagres, syltes og tilberedes enkle måltider. Eleverne høster, grutter - maler og valser kornet til mel og gryn, bager, kerner fløde til smør, fremstiller måske smøreoste med urter, laver krydderolier, laver marmelade, saft, suppe - og serverer og pynter. Klassen laver et større høstmarked.

Zoologiperioden i 4. klasse omhandler bl.a. dyr, fødevalg og fødekæder. Især vikingemåltider tilberedes over bål og i gløder, serveres og spises.

I geografi i 6. klasse beskrives lande i Europa bl.a. gennem madkulturen - eleverne kan servere enkle specialiteter fra et europæisk land. I 6. klasse kan elever deltage i indkøb, madlavning, borddækning og afrydning på lejrskolen til Bornholm.

I perioder i anatomi, ernæringslære - i biologi og kemi i 7. og i 8. klasse indgår emner som fordøjelse og næringsstoffer - kulhydrater, proteiner, fedt, salte, sukker, mineraler og vitaminer. Fænomener som gærens hæveevne sammenhæng mellem temperatur og tid opleves gennem praktiske - og smagfulde øvelser. I 7. klasse varetages praktisk madlavning i særlige perioder af året i undervisningen. Her tilrettelægges måltider, skaffes og indkøbes råvarer, tilberedes mad, øves husholdning. Opbevaring og håndtering af maden indgår - foruden hygiejne, bæredygtighed og kultur omkring indtagelse af et fælles måltid. 7. klasse kan afholde en vandre- eller kanotur med udeliv og madlavning.

I 8. classes følges et produkt - gerne spiseligt - fra råvare - over udvindelse, bearbejdning til færdigt produkt. I 8. klasse forberedes og gennemføres en vandretur. Eleverne foretager selv nogle af indkøbene og laver eventuelt beregninger af den daglige, nødvendige energimængde i maden. Her opleves tydelige sammenhænge mellem kaloriebehov- og -forbrug.

Elever fra 7., 8. og 9. klasse agerer tjenere i madboder til arrangementer. 9. klasse har et ophold af cirka en uges varighed på en gård med landbrug: landbrugspraktik. Eleverne deltager i dyrkning, høst og madlavning.

Kompetencemål efter 9. Klasse

Undervisningen giver eleven mulighed for at:

- Kende bevægelserne for vokaler og konsonanter
- Kende de forskellige formprincipper for grammatikken
- Kende gebærderne for forskellige sjælestemninger, fx glæde, sorg ect.
- Kende takt, rytme, melodi og harmoni
- Kende bevægelserne for intervallerne

Færdigheds- og vidensmål efter 3. klasse

Undervisningen giver eleven mulighed for at:

- Kunne føle sig som en del af en helhed
- Kunne fornemme sig i rummets dimensioner (høje, venstre, oppe, nede, foran, bagved)
- Kunne bevæge sig i en fælles strøm til digte eller musik
- Styrke evnen til at opleve og derigennem danne indre billeder som kan udtrykkes gennem bevægelse
- Kunne opleve sit eget og andres rum og derigennem være i stand til at træde ind i det fælles rum.
- Kunne opleve og leve sig ind i forskellige stemninger

Færdigheds- og vidensmål efter 6. klasse:

- Undervisningen giver eleven mulighed for at:
- Udvikle en indre forbindelse med kvalitetene i sprog og musik
- Udvikle og kultivere orienteringssansen gennem øvelse af geometriske formes forvandling i rummet
- Udvikle fornemmelse for hele gruppens bevægelser samtidig med koncentration om sin egen bevægelse
- Opnå fortrolighed med rumformer og retninger
- Beherske grundlæggende koordinationsøvelser og derigennem opnå større kropsbevidsthed og sjælelig balance
- Udvikle kundskaber og færdigheder som ligger til grund for og beriger matematik, sprog og musik

Færdigheds- og vidensmål efter 9. Klasse

Undervisningen giver mulighed for at:

- Gøre kroppen til et mere fleksibelt og lydhørt instrument for sjælens intentioner, gennem harmonisering af elevens sjælelige-spirituelle natur
- Opnå større kropsbevidsthed og selverkendelse
- Beherske det eurytmiske alfabet • Udvikle færdigheder i og følelser for takt, rytme og tonehøjde
- Beherske de fire grundrytmer (jambe, trokæ, daktyl, anapæst)
- Kunne udtrykke sjælestemninger i sproget gennem bevægelse
- Kunne opleve tanke, følelse og vilje som forskellige kvaliteter

Det overordnede formål og udvikling i faget

I eurytmiundervisningen arbejder man kunstnerisk- bevægelsesmæssigt med at udtrykke åndelige og sjælelige lovmæssigheder, som de findes i musik og digtning. Disse kommer til udtryk i henholdsvis tone og lydeurytmien. Via det kontinuerlige arbejde med elevens kendskab til og erfaring med eurytmiens grundelementer, søges en udvikling af elevens skabende evner til at udtrykke sig gennem bevægelse. Ligeledes danner eurytmiske sociale øvelser grundlaget for at udvikle den nødvendige evne til i samarbejdende fællesskaber at skabe kunstneriske udtryk. Sociale øvelser og bevægelser i større koreografiske fællesformer sigter desuden på at styrke egen oplevelse, ledelsesevne og fornemmelsen for rummets dimensioner.

Udviklingen i undervisningen

1. klasse

Igennem eventyr, rim og remser billedliggøres sproget og barnet efterligner lydbevægelserne og bevæger sig i lige og krumme linier. Der øves at stå på en fælles cirkel i rummet. Små melodier i pentaton skala akkompagnerer eventyret og understøtter eventyrets billeder. Kvintstemningen opleves. Forskellige rytmer opleves igennem gang, løb, hop, stamp og klap og finmotorikken øves gennem forskellige fingerøvelser. Gennem leg opleves sikkerhed i kropsgeografi, samt evnen til at skelne mellem oppe/nede, Højre/venstre, foran/bagved øves.

2. klasse

Man fortsætter stoffet fra 1.klasse, men det er nu muligt at lade en cirkel blive til to i rummet. Modsatte par og spejlformer øves gennem vers og musik. Tonehøjdens bevægelser og musikkens motiver opleves. Den første stavøvelse introdukseres ("Den syv-delte"). Vers om dyr udarbejdes. Fortsættelse af motorik- og koncentrationsøvelser fortsættes.

3. klasse

De specifikke bevægelser for tonerne i C-dur skalaen anlægges og terts stemningen opleves pegende frem på dur og mol i 4.klasse. De fire elementers kvaliteter undersøges gennem bevægelse og øvning af alfabetets eurytmiske bevægelser intensiveres. Den næste stavøvelse introdukseres ("Vandfaldet") og eleverne begynder at bevæge sig i geometriske former i rummet, Såsom trekanter og firkanter, i forskellige rytmer. Arbejdet med koncentrations- og motorikøvelser fortsættes.

4. klasse

Grammatikalske elementer i sproget bliver nu oplevet som rumlige former, herunder øvelsen " jeg og du ", og arbejdet med spejlformer fortsættes. Eksakthed og præcision kræves i de allerede anlagte stavøvelser og nye koncentrationsøvelser udvikles. Allitteration opleves gennem rytme og bevægelse og evolutionsrækken anlægges. Genkendelse af "spørgsmål og svar" i sprog og musik øves og takt og tonehøjde læres gennem at høre, bevæge og udforske.

5. klasse

Former øves nu med frontal orientering, herunder "Femstjerne" og "Ottetal", nye rumorienteringsøvelser anlægges og mere komplekse former læres. Karakteren af de forskellige kulturperioder udtrykkes gennem musik og bevægelse og forskellige rytmer øves, med særlig vægt på hexameter. Øvelsen "Evoe" udarbejdes og særlige pædagogiske øvelser angivet af Rudolf Steiner til alderstrinnet som "Planetdansen" og "Wir wollen suchen" anlægges. I det musikalske arbejdes nu med tostemmige melodier. Grundøvelsen "TREDELT GANG" anlægges.

6. klasse

Evolutionsrækkens lydqualiteter gennemgås og der øves overgang fra den ene lyd til den anden. Intensiv øvning af alle lærte stavøvelser samt introduktion til den næste ("Den tolvdelte") og der øves på stavkast. Der arbejdes med rumformen "Trekantsforskydning" og svære koncentrationsøvelser hvori klap og tramp indgår øves. Intervallerne opleves og intervalgebærderne øves, med vægt på oktaven.

7. klasse

Store gruppeformer udarbejdes til øvning af motiv og motivsvung, takt og rytme i musikken bevidstgøres, intervalbevægelser øves og intervalformer anlægges. Kendskabet til elementer i sprog og musik udvides med dramatiske gebærder og "Det harmoniske ottetal" anlægges. Hurtighed, præcision og koncentration styrkes gennem boldøvelser og den pædagogiske øvelse "Schau in dich, schau um dich" anlægges.

8. klasse

Sjælestemningerne gennemgås og udtrykkes gennem bevægelser med armene. Der arbejdes med rumformen "Firkantsforskydning" til musik og stavøvelsen "Spiralen" anlægges. "Den humoristiske optakt" øves som begyndelse til udarbejdelse af humoristiske digte i grupper. I toneeurytmien lægges vægt på oplevelsen af mol-stemningen igennem arbejdet med en "Sørgemarch". Arbejdet med koncentrations- og motorikøvelser fortsættes.

9. klasse

Året påbegyndes med et intensivt arbejde med rumøvelser. I lydeurytmien genopdages eurytmiens grundelementer og "Rimformer" gennemgås. Der lægges vægt på at arbejde med polaritet (kraftfuld/sart) i bevægelserne. Eleverne udarbejder flerstemmigt musik, akkorden introdukteres og bevægelserne for Dur-mol-dissonans øves.

10. klasse

Der arbejdes med formprincipperne for Tanke, Følelse og Vilje gennem oplevelser i digtningen. Også med formprincippet til "Jeg" og "Du" former, går fra en oplevelse ind i den eurytmiske form. Den pædagogiske øvelse "Tiaoait" anlægges, "Kroneformen" bruges til udarbejdelse af digte samt til introduktion af "HALLELUIAH". Der indøves længere musikstykker, tredelt gang øves mere bevidst og kulturperioderne berøres på ny.

11. klasse

Udover en generel repetition af lydeurytmiens grundelementer anlægges "Planet- og Dyrekredsbevægelserne". Derigennem kommes også frem til en oplevelse af de enkelte farvers bevægelse. Der arbejdes også med Haikudigtningen som leder over til et soloarbejde, hvor hver enkelt elev vælger og udarbejder et haikudigt og fremviser det for de andre. Derudover berøres Shakespeares digtning og udarbejdes i sammenhæng med musik. Toneeurytmiens grundelementer repeteres og der arbejdes med mere kraftfulde musikstykker.

12. klasse

Her samles elevens eurytmiske erfaringer og bruges på at udarbejde et eventyr, som bliver vist for skolen